

Филипче од
Јужна Македонија - Капо
во ноемвр 1942 од С. С. С.

ЗА КОСТЕ ПЕРЕВ КУСАКОВСКИ-

-Роден во 1923 г. во с. Подмочани, Преспа
-Погина/стрелан од италијанскиот окупатор во ноембар 1942 г. во родното му село/.

По капитулацијата на стара Југославија, нашиот крај беше окупиран од италијанските и големоалбанските окупациони власти. Во нашето село беше сместена албанската комуна. Големо албанските фашисти дојдова на власт, итворија разни манифактурни дуќани, бифиња, одпочна собирање на општински, а еден дел се стави во активна полициска служба-станаја карабинери. Во првото време на окупирана Преспа под италијанска окупација, православно население се најде во една тешка ситуација на безредија и разни заканување од поедини големо албански фашисти.

Есента 1941 год. во италијанска Преспа, дојде Јосиф Јосифовски-Свештарод. Како свештар, одеше од село во село, даржеше состаноци со партиските организации, организираше народ за борба против окупаторот...

Во тоа време, од страна на Свештарот беше организиран и Косте Кусаковски, јаски и други омладинци. Беше еден топол есенски ден кога дојде Косте кај мене дома, како обичновено да ме викат, за да прошетаме кроз село. Но Костевото доваѓање не беше како предходните денови само за шетња, но со определен задатак, кој предходно на еден од састанците со Свештарот му беше поставено за организирање на младини во НОП. Шетајќи по селото, не како предходните денови со други омладинци, пошто шетавме ние сами двајцата и разговорот не ни беше како поранешните за нашите девојки, за есенската сеидба, за рилање на лозје, носење на дрва и сл. Разговорот беше поинаков.

Од како ние предходно нив не видовме. Во самото шетање, во еден момент ми запраша Косте. Дали го видов човекот со кого разговараше он, а покасно што го испрати под се, човекот со компницата што продаваше бомбони и свеќи. Подвадно му одговорив дека го видов, но не знам од каде ви е вашето познајство, на тоа додадов јас. Тогаш Косте одпочна да ми раскажува на мене за човекот со корпата, со и полна доверба во мене, за предходниот состанок што го одаржа во куќата на Живка Стефановски. Кој не е свештар како што се преставува, тој е комунист, учен човек тој е организатор и овамо е дојден со задатак да организира народ во борба против окупаторот-ми раскажуваше Косте за Свештарод. Со таја тема на разговор, шетајќи по село, пристигнавме до портата на мојата куќа каде подзастанавме. Не ст

Не сие само ние, од нашево село има многу и почна да ни реди, како што се, Ѓорѓи Белевски, учителот Перо, Ѓуртин Ристевски, Симо Њесторовски, Живко Стефановски и др. Цела Србија, Хрватска, Словенија, Црна Гора, како и друга, во борба против фашистичките окупатори-му расправал човекот со корпата на Костета и останалите присатни на состанокот. И додади, човекот-како што ми разправаше Косте, Време е и ние Македонците да си е добиеме својата национална слобода, да се оружие во рака, во борба против окупаторот извојуваме слобода. Почна да ми обновува спомени од поедини илинденски дејци, кој храбро се бореле против турскиот аскер, за национална слобода. Иако времето не беше толку многу ладно, целиот треперев од возбуда, толку многу ми беше ладно, просво неможев да престанам со дрктењето. Ова го почувствува и Косте, па со разговорот престанавне, ~~изјавува~~ и појдовне дома кај мене. Од како се загреевне поред огништето на кое спремаше вечера мајками. На испраќањето, Косте пак како во доверба на мене ми рече. Пази, никому ни збор за овај казговор и за човекот со корпата. Се вратив дома, али мислите ми беја кон Костета и разговорот кој го преходно водевме.

После некој ден, повторно Свештарот дојде во нашето село и закажи состанак. Се собравне околу 5-7 омладини во куќата на Ж. Стефановски. За прв пат ^{денот} видов и запознав со Свештарот. Беше ~~красен~~ прилично на зајди солнце, така да уште се гледаше. Преди да почне со излагањето на политичката ситуација во светот, а поготово на Источниот фронт, Свештарот барае извештај од присутните, кој што направил околу поставените претходни задачи околу организирање на младини во НОП, какви и дрзги поставени задачи. Од како се пофали Косте со неговото присуство на тој састанок и успешно обавени др. задачи како што беше купениот восок ~~изјави~~ за правен на свешти, Косте беше пофален и целиот радостен од тоа. На састанокот за прв пат чув од Свештарот за собирање на оружје, муниција и друг материјал, кој ќе ни биде потребен еден ден за борба против окупаторот. Исто така чув од Костета, кој во тоа време пренел една пушка кај Ѓуртина Ристевски и една имал дома кај него, што е купил од некого. И другите присатни др. излагаја за нивните извршени од поставените задачи, но таков впечаток имам, дека Косте предначеше во сето на тој састанок.

При крајот на 1941 г. во нашето село дојдоја Ѓоре Велковски и Илија Игевски, како шнајдери, поранешни партизани од Прилепскиот партизанско одред. Ѓорета го викавме-Милан, а Илија-Пеце. Под овие имиња шнајдерите легално живеаја во нашето село.

А за да се легализират, добија извесна "гаранција" од поединци наши др. како што се Симо Несторовски и Борис Шушевски, дека се шнајдери од Срушките села и како такви гарантират за истите. Со самото доваѓање на шнајдерите, за кој предходно ме запознав Косте, дека имат дојдено двајца партизани од Прилеп, една вечер појдовне со Косте во куќата каде што беја сместени жижки се запознавме. Другиот ден се враќав од работа и пминав порет Костевата куќа и од како ме виде Косте, ме заустави со намера да појдме заедно кај шнајдерите и да му однесиме нешто за јадење. Но Косте кој беше во посиромашно стање, ми рече на мене да јас донесам сирење и нешто др. а од кај него понесе леб и пипетки туршија. Направивме и план, во колку некој ни праќаат, за нашето идење, да одговориме, дека панталони ќе ни јаме. Поново се најдовме во куќата на Боривоја каде што беја сместени шнајдерите. Долго во ноншта останавме во разговор со шнајдерите, а како најомилена тема на разговор ни беше, нападот на Прилепскиот участак и партизанските борби во останалите краишта на Југославија, како и припрема на излегување на партизани, збирање на оружје и слично.

Од ден на ден пократот завземаше се поголем замах. Се сеќавам зимата 1941/42 год. бевме собрани на еден состанак во куќата на М. Стефановски, а на состанокот присуствоваја: Свештарот, шнајдерите и нас неколку омладинци, како што се Живко Стефановски, Косте Кусаковски, Живко Канбуровски, Крсте Фотевски, Круме Роцевски, Јонче Гојдаевски, и јас. На састанокот повисоко се дискутираше околу организирање на останали младици, збирање на оружје, жито, конспирација и држање прет непријателот во случај на провали и хапсење, како и плаќање на чланарина и др. прилози во ФО фонд. Не помина многу време, поново од некаде пристигна Свештарот и закажа састанак со нас омладинците. Во куќата на Костета се собравме неколку омладинци, а на некој не дојдоја од неznam која причина, на кој састанак присуствоваја и шнајдерите. Беше мрак и Косте отиде од некаде го донесе Свештарот, во колку се сеќавам, беше кај Кечуловците. Во тоа време немаше доволно газија и Косте го испрати братаму Риста да донеси свећа. Времето беше ладно и сите се собравме околу огинот што го добро разпаливме. И на овој састанак вако и претходните Свештарот барае резултати од нашата работа. Читавме и некој листици, во кој пишуваше за Источниот фронт, за борбите во Србија и др. како и за припрема за вооружено востание во Македонија. Од како заврши састанокот, Косте го испрати Свештарот до кај Костета Дојчин каде преспа ноќта, вториот ден заедно замина за Царев Двор. Вториот ден Косте како да сакаше да се пофали за испраќањето на Свештарот и ми рече: "Го до-

Дата над фашизмот, но Косте како да е познаваше тактиката и му објаснуваше и ги храбреше, дека е тоа Руска тактика. Ги самиот не е толку многу разбираше самата тактика, но сотоа и храбреше поединци...

Во куќата на Костета, често пати државне состаноци на кој состаноци имат присастувано Свештарот, Горета Велковски и Илија Игевски, порет нас омладинците, збирателни оружје, чувателни жито и други работи што ги збирателни за НОП. По-касно житото го преносивне во нашата куќа со знаење на таткоми и останатите во фамилија, подади тоа што секаква поголема количина на жито во Костевниот стан можеше да одајт сумла, пошто Косте беше сиромаш во житарици.

На дочек на Нова година 1941/42 год. по старо, бевне собрани во кафето на Славета. Глобочки неколку младинци и имаше и постари, како и жито и тоа, Сипа Несторовски, Шите Шушевски и др. кој игра карти. Во кафето имаше многу селани кој играја илин посматраја. Во утринските часови во кафето блезе Трајко Казановски, долго годишен преседател на општина, соработник со италијанските фашистички власти и со него неколку негови приварзаници. Од како влезе Трајко во кафеето почна да ствара неред, да си е натура својата воља над поединци и од време на време подигајки го палтото за да му се гледат нагантот. Косте во тоа време кој мирно гледаше картациите, не можеше да го издржи тоа, му се супростави на Трајка, а и останалите се нафрливне на Трајка и неговите приварзаници, спремни на позивот од Костета да маваме. Постарите др. селани кој играја карти, кога го видеоја призорот кој го проузрока Трајко, се дигна и заедно со нас останалите го нагонија Трајка од кафето. Трајко усртамен од тоа, се закануваше дека ќе ни се освети за тоа... Косте како и ние останалите, не можевме да го трпиме Трајковото кубурење со пиштолот, кој беше омарзнат во народот, како предавник и окупаторски соработник.

Итоleta 1942 го. Косте завземаше поголема организациона работа и стана член на војниот комитет за италијанска окупитана Преспа, член на Реонскиот комитет. Имаше учествовано на неколку састанци во Царев Двор, Иорарвеник и полето на састанци со Бочета Ламбевски, Атанас Тасевски-Комито, Нанде Белеш и др. Меѓу нас младинците па и постарите членови на партија Косте одскокнуваше во својата револуционарност, активноста во партиската работа и со својата хероичност. Заедно со Свештарот, како и со Горета Велковски и Илија Игевски, често пати можеше да се види по останалите Преспански села, како во Рајца, Курбиново, Претор и др. села.

Косте за разлика од нас останалите беше послободе, без некој нарочити домашни обавези, беше најлесен во куќата и како таков немаше над него домашна контрола.

Пролета истава година Косте на многу пати е имаше преминато италијанско-албанската демаркациона граница, со задатак да однеси извештај до Срескиот комитет во Ресен или или прими од истиот. Имаше случаи да појди сам, а често пат со понекој од нас. Се сеќавам уште шумата не беше разлиснала, преку шума заедно појдовне за Ресен, со извештај од Горета Велковски за Секретарот на месниот Комитет Димитраки. По пат се договоривне, во колку не фатат бугарите, да им кажеме дека оди ме по сољ во Ресен и некој др. делови за плутовите. А извештајот, Косте го сакри во работ од изпараната кана. Успешно го предадовне писмото на Димитраки. Но на враќање го сменивне патот пошто сметравне дека немаме ништо сумливо во себе, поминавне на поле. На наше изненадување, наидовне на бугарска заседа. Со јак извик на стој, стој, застанавне. Беше квечерина. Со себе носевне малу сољ, и други ситурији потребни за плуто. Од како ни претресија, повисне за пари од колку на др. ни удрија прилично котек и по неколку минути се заканување ако другнат ни фатат ќе ни стрелат. Еден друг случај. Косте доби задатак да однеси писмо во Ресен. Од како се постара да со себе имат и други другар, незнам од кога причина преку граница појде сам. Кај с. Козјак, во мутрите наиде на бугарска заседа и беше фатен. Бугарите често пати е бираја границара пага со знаење на своите претпоставени, а често и на своја рака го правеја поедини војници, за да запленаат и ги оплачкат некој шверцери, кој во то време од италијанска територија носеја текстил/свила највине/во бугарска територија, а од тајку сољ, газија др. Од како го претресија Костета и ништо не успеаја да го фатат писменцето кој го сокрил исто така во каната, беше одведен во касарните. Од како го саслушале, го притворија. Но покасно илже бил пратен од некој офицер да му донеси вода од чезмата, така Косте го искористи тој момент и му побегнал. Цел ден дента лежел во некоја колиба и чекал да се смрачи. Од како се врати случајот му го расправаше на др. Еден други случај, беше одприлика месец мај. Со ист задатак како и претходните, заедно со Лазета Царговски појдоја за Ресен да однесат или да примат извештајне се сеќавам. На одење еретно поминаја, а док на враќање имаја по на торба со летци. Враќајки се низ шума, изненадно наидоја на бугарска заседа. Без икаква опомена, изненада им неочекуване со неколку истрела од пушка, се нафрлија на Костета и Лазета. Но присебноста нивна во темната ноћ беше појака и на неколку чекори од нив успеаја да им побегнат, но еден за друг не знаеја, секо бегаше

во свој правец. Во самите мутри двајцата пристигна во селото, но еден за друг со претпоставка дека е фате. Косте не појде дома на спиење но остана во реката со претпоставка да види го сачека Лазета или да нешто дознае за него. Тоа слично го стори и Лазе, кој остана во очекување. Кога излезе Лазе да се измијат на реката, го здогледа Косте и со сета своја сила се втврча и ор голема радост го прегарна, го бакнуваше у грло што остана живи што најдоја на бугарската заседа и материјалот што го спасија. На останалите пристани селани кој и тие во утрешните часови беја излезени да се мијат на реката, им стана чудно, што им бидна ега да се грабат и бакуваат на двајцата. Но пошто Костета многу добро го познава во малото, како веселак и дружељубив, секаква сумња од било каков традичен настан однамаше. Истиот ден Косте дојде кај мене ми донесе некој летки и ми раскажуваше за случајот. И ден денеска тој немиот случај му е во сечање на Лазе Парговски, на мене и многу други.

Летото 1942 год. партиските састанци почесто ги одаржуваше кај Костета, на кој састанци се дискутираше за припрема и исфарлање на партизански одред. Поради тоа, прибираше оружје, муниција и др. материјал. Еден ден од кај Костета требаше да се однесе една пушка кај браќата Кечуловски. Од кај мене понесов едно снопче арженца кај Костета, е ставивне пушката внатре и Косте го дигна снопчето заедно со пушката заедно појдовне пред портата на Кечуловците. Пред самцва порта и во близина на неја, имаше италијански војници. Стражарот не запраша, каде одиме и каде го бараме, на што Косте одговори Митета и го пушти снопчето на земја така како да го фрли, ^{од} кое му се здодејало. Влеговне во дворот и снопот со пушката му беше предадена на Кечуловците. Имаше и други пренесување на пушки, жито и сл. Слично со сноп арженца, Косте однесе една пушка кај Ѓрѓима Ристевски, која покасно е пронајде скриена, момокот и е прекри. Заедно со Лазета Парговски имаше отерано една кола со жито во козјачката воденица за да се сомели брашно ~~акојдтвуждјжжж~~. За ова брашно беше обавестена партиската организација во с. Сопотско, кое брашно го пренесе во Сопотско. Се одеше од село во село, се пееја револуционерни песни, се поздравуваа меѓу нас со "смарт на фашизмет - Слобода на народот". Се збирале и по поле а по готово на неделаите и празниците. Како пример и раководител во сето предначеше Косте. Косте на врска и држеше омладинците кој завзема активна работа во НОП, како на пр. Крсте Ѓвковски, Ицо Глобочки, Панде Калунџевски, и др. Скоро секоја вечер како да беше една навика да се видиме и поразговараме за многу дневни настани...

Во тоа време имавне собрано околу 3-400 кгр. жито, неколку пушки и доста муниција. Во прво време житото го збиравне как Костета а покасно го пренесовне кај нас и што беше останавото фондово жито. Истине Ова небеше све. Рачунавне и на други пуш за кој знаевне, а кој се најдува кај понекој наши другари.

Пролета во месец април во станот на Костета беше сместен илегалецот Илија Спировски, а покасно и Наум Веслиевски-Овчаро, Мите -старејко, и други. За нивниот опстанак и безбедност Косте за цело време беше меѓу ниф. Бугарската и италијанската полиција и ако трагаше на сите страни за да и откријат и хапсит овие илегалци, имаја сигурно склониште и беја чувани од Костета. Илегалството на горе споменатите лица за Преспа небеше тајна, јавно се зборувавне низ Преспа за ниф. И Еднош Косте ми постави во задатак да зборувам со неколку сумливи омладиници, дали нешто знат за илегалците и каде би можеле да се кријат. Вероватно во шума-ми одговорија. За ова му раскажав на Костета.

Еден ден се сретнавне со Костета пред неговата куќа. Ме запраша каде одам и што имам работа. Ништо особено-му реков. Ајде ,не појдиме кај "пнајдерите и заедно појдовне на разговор. ~~Веките-криве~~ Ѓоре ни запраша што има ново. Ништо-ништо не знаеме-му одговоривне. Како ништо-додаде Ѓоре. Битолскиот партизански одред е разбијаз од кој нешто се похапсени, а нешто разијдени. И ни постави во задатак да е појачаме будноста преку овчари и др. лица кој се организирани или симпатизери на НОП, да ги прихвариме и сл. Након неколку дена Ристо Глобочки, кој во тоа време беше организиран од страна на Костета, дента примети некакви непознати лица на голема раздалина поинале низ нашата планина, во звано место "Опаљна. За ова Косте го обавеси Ѓорета. Вториот ден Косте со уште некој другар беше на означеното место со доволно храна ,барајки ги битолските партизани. Но покасно о други лица дознавне дека сумливите лица небиле партизани, него одруги одметници.

Преку бугарската и италијанската демаркациона линија, се правеше голема контробанда, со разна стока. Еден ден враќајки се од Битола Коле Шушевски со прасе терајки го пред себе дошол на граница со намера да го прасето префарли и италијанска територија за своја лична потреба. На границата беше фатен од бугарските граничари. Брасето му го зедеја а него толку многу го претенаја да неколку недели беше завијан во кожа. Коле и Косте си е имаја шегата и на рачун ова што го доживео Коле од "браќата болгари кој со букет првене неколку дена и чак

ше во Ресен, а на крајот што доживее". Овај случај на нас многу ни допринесе за расклинкавање на бугарските окупациони власти, како пример го изнесувавме, човеко кој беше обвинен во кожа.

Беше I мај 1942 година. Бев нешто излегол под село со намера да за лејам вода во ливадата. Од дозгора и догледав Костета, Цветана и други омладинци кој идеја кај мене. Се поздравивме со сите и влеговме во нашата ливада. Те барави дома-ми рече Косте, па ватоа дојдовне овдека, каде што те и најдовне. Денеска не с работи-ми дофарли Косте, денеска е празник и настана нагаѓање, каков празник може да биде си мислев. Денеска е Први мај, денот на работниот народ-ми дофарли Цветан. Након некош меѓусебни шети и разни несварзани муабети, Цветан ни свика сите кај него да поседиме, а еден од другарите остана кај изворот да пази, да не ни забелзи некој од непријателите. Така на тој начин го прославивме денот на работниот народ. Од тамо заминавме во ливаѓето и им се придруживме на некој девојки кој берја киселец, пеејќи разни револуциони песни. А како нај омилен на тоа време беја песните, "што ми мило е драго млада партизанка да станам" како и "Тргнала Стојна во гора зелена, брата да бара Стојана..."

Нашето село го слави "Гурѓовден" и на тој ден во нашето село имаш дојдено толку многу народ а поготово омладинци од селата под италијанска и бугарска окупација, така што со омладината шетавме од куќа до куќа, пеејќи револуционери песни. Кога дојдовне во станот на Костета, излезе пред нас сите и со поздравот "Смарт на фашизмот - Слобода на народот ни поздравуваше и одноздравуваше. Тука с осеѓававме како најслободни и ми се чини да највише се задржавме пеејќи разни револуционерни песни. Се пишеше и мезеше како на последен "Гурѓовден". Сега овдека го прославуваме а догодина на Пелистер-гледајќи ние сите во разлискнатата планина со големо одушевување...

Со излегувањето во партизани на илегалците, Илија Спиrowsки, Наум Илиевски-Овчаро, Мите-Старејко, Крсте Соколовски-Ордаи, како и шнајдерите, Ђоре и Цветан и покасно Свештарот, нивното излегување силно одекна и се популаризира покретот во нашиот крај. Косте како и ние останалите омладинци, на самото излегување во партизани му однесовме храна и неколку пушки со доволен број муниција. Косте заедно со Лазета Патковски ги пренесоја преку демаркациона линија и ги предадоја на партиската организација во с. Сопотско. Косте има учествено заедно со Јонета Гојдан на префрлањето на Свештарот во партизанскиот одред "Даме Груев" кој беше и нег

Организационата работа на Костета од ден за ден стануваше се поактивна и организирана. Поред омладинците, Риста Глобочки, Крстета Ивковски, Пандета Каушиевски, беја и Живко Курбински, Јубин и Васа Кочовски, како и Јерда Кусаковска. Од сите збираше храна-жито, пари и друг материјал, а по некој има и пушки со доволен број муниција. Со сите овие лица било на кој начин Косте редовно одаржаваше состаноци. Се сеќавам еднош се собравне во поле под една горница неколку омладинци и читавне некој леток, во кој пишуваше за припрема на вооружено востание и збирање оружје, храна и друг материјал. Скоро сите присатни се изјаснишне за да дадиме жито за НФ, со тоа дага ќе затреби.

После формирањето на одредот "Даме Груев" неколку омладинци од неговото село бевне осумничени како комунисти и притвотени од карабинерите во ^{Живко} ~~виста~~ школото во с. Грнчари. Поред Костета бевне, Круме Димитровски, Ристе Глобочки, ~~и~~ Курбинови, Јас и др. Како од карабинерите така повеќе од поединци големо албански предавници бевне саслушавани и мачени да го предадирме оружјето што го имавме. Од како ништо не признавме, неколку нас ни пуштија одма а Костета со уште некој др. ги задржија со застрашување дека ќе ги отерат за Корча. Еден ден ги поведоја со последно предупредување и од како поново ништо не призна, нити пак оружјето да го провалат, беја спроведени за Царев Двор, но вероватно се предомислија и беја пуштени. Косте од сите те нас беше највише саслушаван и мачен, но ништо не призна и ако во тој момент кај него имаше неколку пушки и други материјали.

Една вечер седејќи на мостот на среде село, помина Заљо Касаличи големо албанец и тогашен спаџија, кој од куќа на куќа одеше и последното жито да беше во состојба би го зел од населението. Од како се приближа до нас собрани и пеејќи песни, сакаше да му одајме метани-некаков почит како човек од власта. Но у

и до физички обрачун. Косте беше човек кој неможеше да трпи неправда, како врз нег
така и према другарите со кој соработуваше. И Заловите закануваа Костета, како и
останалите не ни заплаши. Во нашето село беше сместена албанската комуна. За пресе
датель на комуната беше поставен по име Томо, големи албански џашиста и омразен во
народот како таков. Косте на неколку пати ми предлагаше на мене да му поставиме
навечер
седа кога одеше во посета на една жена. Имаше набавено и пиштол-војно државни пиш
Но од незнам која причина, замислената работа не е извршена. Но по се изгледа де
ка и поранешната Костева самосницијатива за атентат над Трајка, кој една вечек го
носеше пиштолот на Словенецот /Овај Словенец беше италијански војник и преку алб
анските пртизани се брешарли во нашето село и беше сместен во Костевинот стан, а
покасно во нашиот, а Косте го носеше неговиот пиштол и еден ден на Ѓфтина Ристевс
му го покажа со намера да му го истреси на Трајка. Ѓфтин на тоа му скрена внимани
дека со тоа ништо во моментот не се добива но само реакција фрз нашата партиска
организација. Во тоа време кога Косте се носеше со таква идеја во нашето село има
неколку илегалци. Вероватно ова беше и разлог за обустанување од атентат над Тома
албанскиот прседател. Но Томо станување од ден за ден се поопасен и неподнослив.
Во прво време на некој начин требеше да се заплаши и да го напушти селото, но до
тоа недојде. Ѓфтин во тоа време на италијано-албанските власти моташе дневно по
-2-3 пати да се пријавува, пошто беше на неколку пати затворан и беше сматран за
опасен комуниста. Дружењета наше а особено на Костета со Ѓфтина станување се по
ризично и преставување компромитација за нашата партиска организација. Но на Кос
тета тоа не му пречеше, он секогаш најдуваше време и место да се састане и размен
мисли. Беше месен август 1942 год. по по митингот во с. Смилево, на ден Илинден, ко
га одредот, "Д. Груев" одаржа митинг. Овај настан и нашата партиска одганизација на
широко го раснакуваше и популаризираше меѓу населението, а Косте беше носител на
сето тоа. Поред овој Илинденски настан на одредот, и ние требаше да се прославиме
со некоја акција. Народниот непријател, албанскиот прседател Тома, на некој начин
требаше да се ликвидира, пошто не помогна заканувањето. Се донесе одлука да се на
истиот изврши атентат. За атентатори имаше многу лица, а поготово меѓу омладинцит
но читае се поставуваше, како да е обманите истрагата после атентатот. Косте кој
во тоа завземаше поодлучност имаше неколку свој замисли. и предлагаше, да некоја
вечер од како не се прати и на излегувањето од една куќа во која почесто пати
одеше, да се убијат со пушка или од близу со пиштол. Но од овај начин се обустан.

Како најдобро решење беше донесено, да во станот каде што стануваше му се фрлат бомби. Оба беше како најдобро решење, пошто замислената легенда беше најдобра. Во станот на Јончета Колевски каде стануваше Томо, постоеше добар пристап, а и предвидените агентатори, Џорџи и Милан Шушевиќи, погледово Милан и Јонче Колевски беја многу добри пријатели и често заедно во друштво. Семакна сумња било од кого за движењето на Јончевите другари ни однаднала. Од како се створи овај план и агентаторите доброволно пријавени, се постави прашање за легенда на предпоставка кој можат да бидат извршител на атентатот. Во тоа време Томе како нов преседател и поранешниот преседател Теџик Мечевски, беја во завада и овај завад требеше да се искористи. Од како се ова беше предвидено, Косте дојде кај брати Никола и му зеде 2 крагуевки. Бомбите му ги предаде на агентаторите. Вечерта од неколку нас др. беше пратен Томо. Вечерта во првиот мрак од како се прибра преседателот во станот, му беја фрлени 2-те бомби и на тој начин атентатот беше извршен. Тома остана жив, но вториот ден ќе напушти селото и повеќе не се врати. Меѓу првите што пристигна во пошта бевне неколку лица, а меѓу нас и Косте. Катабинерите се растарчуваја на сите страни и почна некој новина како што е Драган Берибак и др. да ги затварат и саслушават. Косте на сите присатни настапуваше да "докаже" дека бомбите може само Теџик да ги фрли, а никој друг. Истарата беше обманета и самиот Теџик покасно притворен и саслушаван од карабинерите.

Пред партиската организација се поставиваше прашање да бидиме спремни на еднак за излегување во партизани. Косте беше првиот меѓу нас кој чекаше сам да ни повикат. Пушки, доволно број на муниција и неколку пиштоли имавне, како и од страна на облекло. Но со Костета ни фалеја само подобри кондури. Една вечер се договоривне да заедно појдиме во дуќанот на Реџепа и од таму земиме по еден пар нови кондури. Незапознато се доближавне до дуќанот и влеговне во него. Од како вдовне само кондури и оставајќи напишмено. "Не сме арамии, но потребни ни се два пара кондури, а еден ден мејда ќе се платиме..." И зајета кондуриите ни пишукваја беја пуки кога и излегувавне во партизани.

Од собраното што еден дел требаше да се однеси во ковјачката воденица, а од тамо брашното ќе го земеја Сопотгани за одредот. Косте со Јонета Гојдарев го пренесоја до воденица, а од тамо Косте замина за Ресен со поголема количина свилени работи кој има добра цена во бугарска територија. Се пари од организацијата преку набавно продајната задруга купувавне свилени работи и од продадените ствари, парите ги во снабдевање одредот преку др. од бугарска територија...

Летото 1942 год.а уште не беја излезени илегалците во шума, во набавно продајната задруга во која беше магационер Ѓртим Ристевски, ~~се~~ одаржаваше состанокот на управниот одбор, врз кого се вршеше притисок од поедини сопственици на колонијални дуќани за растурање на набавно продајната задруга. Тогашниот претседател на самата задруга Цветко Кусаковски и други членови на одборот уз подариска останатите, во кој членува комунисти не дозволија да се растури задругата. Изненадно во задругата влезе Косте кој дозна за притисокот од поедини врз задругата и на изненадување на присатните, ги поздравил со "Смарт на фашизмот" на што некој му одговорил, "Слобода на народот"! Многу од присатните се најдова во неприлика, плашејќи се да не бидат вовлечени во било каква неприлика, пошто од ракија на задругата беше кафето на Славе Глобочки и во него имаше италијански војници. Но познавајќи го Костета човек од шали пристапен и близок на сите, почнал разни дискусии така да неговото присуство даде подариска за очување на задругата. Од како заварил састанокот на управниот одбор, некој од присатните му скрнал внимание на Костета дека не треба така отворено да истакне, дека во нашето село има илегалци и да непријателот уште е јак. Но Косте во себе беше толку сигурен и крајно одан на покретот и партијата, така да сметаше дека никој ништо не му може.

Во втората половина на месец август 1942 год. во нашето село дојдоа Свештарот и Цветан со задатак да за излегување на нови партизани. Дента одаржав састанок во колибата на Јонче Фотев, на кој састанок присуствуваше Косте Кусаковски, Ивко Стефановски, Јас и др. Косте беше меѓу првиот кој се сложи за излегување во партизани и со себе поведе неколку омладинци од нашето село. Од како се врати дома, се договорил со Костета и поединачно разговарал со поедини младинци меѓу нив имаше кој сака да излезат во партизани. За сето ова Косте ги обавестил другарите. Дента се припремал со облекло, веш, храна и пренесувал од едно на друго место. Од старана на оружје за сите имавне, но не беше кој ниш, така требеше префрли од едно на друго место. Тој ден скоро вршеле припреми. Поединачно се говорил со поедини да се вечерта најдире во нашето лозје и од таме снабди мениџија, што дента е пренесе Ристо Глобочки. Вечерта на закажано место се соборил во една пченка. Бевне, Косте Кусаковски, Ристо Глобочки, Крсте Ивковски, Круме Димовски и Јас /Јордан Наумовски/. Сите бевне спремни и наоружани со по една пушчино број мениџија, храна и имавне 1-3 резервни пушки. Требеше и други да дојат

Во пчешките се собравне приличен број другари, кој ги присаствуваја на нашето испраќање, и тоа. Живко Стефановски, Лазе Парговски, Јонче Гојдаревски, Гога Кечуловски и други. За неколку дена се најдовне меѓу нашите др. поранешни илегалци во нашето село. За прв пат се видивне и со Стиф Наумов и др. партизани од одредот "Д. Груев".

Со нашето излегување во партизани на Преспа се разчу. Италијано-албанските власти презедо репресалии и од нашето село ги затворија и осудија на некоја година затвор лицата, Симе Несторовски, Бориз Шушевски, Цветко Кусаковски, Јонче Фотев и Такија Кажановски. А покасно ги затворија и Веса Кусаковска и Иљо-јца Иванчина. И Ефтим Ристевски на неколку пати, птеди нашето излегување и после на неколку пати беше затваран. На бугарска територија Бугарите од Бугарска територија скоро со капсењето е парализира цела партиска организација. Одредот западна во тешка положба. Околу 40 дена по смарта на Стиф Наумов и Мите Богоевски, бевне без храна. Одарзававне само лични врски со роднини и пријатели. Косте и во овие тешки денови без храна, облеко и др. во есенските денови на септември-октомври месец ни храбреше и тешеше. Се сеќавам еден момент кога одредот беше смест над с. Златари Преспа, дојде кај мене кога бев на стража. Неколку дена ништо небевна. Сите села скоро беја блокирани и претренирани планините. Ме храбреше и теша дека и ова ќе помине. Тоа истото го правеше и со останалите др. Поединачно скоро со секого разговараше и и храбреше. Како комунист и борец на најтешкото мора да се издари, така и ова ќе помине-ни храбреше Косте. Еден ден заедно појдовне уште со ден со Костета да ~~намери~~ да се приближиме со квечерината до едни бавчи и се снабдиме со некој однадоци, како праз, тикви и сл. Одејки, Косте ми раскажуваше некој примери од порано што и имаше слушано од др. за маките на комунистите во затворите на Стара Југославија, како и на најголеми маки истраеле. Овие зборови мене ме храбреја.... Здно сабајме. Косте и Ордан, заедно појдоја да наберат нешто диви сливи во една облична падина. Сливата е знаеше Ордан уште како овчарче кој и пасил овците. Од како се доближаја до сливата, на нивно големо изненадување, и предохитрила мечката. И она беше гладна на дошла да јаде сливи. Така возбудени свратија во логорот празни. Во логорот каде што гладувавне над с. Златари и с. Кувени, имавне сварени нешто кромфир и поред слабот оган нај го имавне блокиран Косте изненада тивко се приближи до Свештарот кој беше толку многу замислен, го прегарна и почна да му е потневува неговата омилена песна." Земајме Недо мор

господ да те земи..." Ова беше омислена песна на нашиот полит комесар И. Косте кај и ние останалите е почувствува судбината на одредот а највише го сакалување Свештарот кој беше болен и измуден од студ, глад и маки, па затоа и сакаше да го мало отргни од замислата и мало разоноди. Свештарот не можеше да го прикријат Костевото расположение према него и се насмее. "Пуштиме Саве те молам / Костевото ширтизанско име беше Саве /, оставиме на макава - "му зборување Свештарот. Но Косте и понатака наставе со пеење по полека.

Во логорот "Грчирид" на Бигла планина, во близина на с. Златари, по една ден дојде да пагат силен дожд а потоа и снег. Ситуацијата стануваше од тешка на потешка. Во тие студени дни Свештарот ни се разболи и доби голема температура. Одредот одаде партиски састанок и на састанокот се реши, Свештарот да се склони на некое сигурно место. и се донесе решение да се префарли преку демаркациона линија на италијанска територија. На Костета и Ордана му беше партиски поставено да го префарлат во италијанска Преспа. На 15. X. 1942 год. Свештарот беше префарлен најпрвин во с. Подмочани, а потоа во с. Курбиново во станот на Трајана Трајчевски. Од како се вратија Косте и Ордан, реферираја дека задатокот со успех го извршија. По неколку дена па како се вратија Косте и Ордан, се донесе одлука да се влезе во с. Сопотско за да се снабдиме со храна и одариме митинг пред селаните. Бугарските окупатори на сијот глас трубеја дека сите сме разбиени и похапсени, а со нашиот митинг сакавме да му докажаме дека сме уште живи и здрави. На 22. X. 42 г. во првиот мрак влевовме во Сопотско. Косте беше распореден во првата група заедно со Илија Спировски и Овчарот. Но на ниевме годемо изненадување, бевме изненадо нападнати и во групи се повлекувавме кон планината, оставајќи го Стеркја кондурацијата мртв. Косте со една група од 2-3 др. уште истата вечер се префарли преку демаркациона линија на италијанска територија и ~~иде~~ ^{иде} сместија на сигурно место. Након неколку дена и ние останалите на групи се префарливме на истата територија и повторно се састанавме со Костевата група. И овдека небевме сигурни, тешко можевме да опстанеме. ~~Након некои дена одржи~~ ^{на}, се донесе одлука да поедини Битолчани ~~се~~ ^{се} замилат во правец на Битола. Косте успешно е префрли едната група во правец на Битола. Повторно се врати ~~двои~~ ^{двои} и неколку дена преседовме во една колиба над нашето село.

Во тие денови Костевинот брат си беше дошол од Германија и со Костета настојаваше да се види. Од како се сретнав првин јас му кавав на Костета. Една вечер Косте појде во неговиот стан со намера да се сретни со брату, но него

кајде дома. Косте дозна дека братму е на слава "Митровден" кај својот шура, Живко
Шушевски. Не размислувајќи многу, Косте се упати кај Живка на славата каде што имаш
преличен прој на гости. Од како влезе во кујната со намера да се качи горе кај при
сатните годти, на скалата се појави братму Киме. Косте беше упорен да се качи горе
и со останалите присатни поздрави, но во тоа беше спречен. Но присатните дозна за
Костевото присаство. Од како се врати во својот стан Косте имаше еден немил догаѓа
Во утринеките часови во дворе се слушна силен кучешки лаеш. Костевата мајка погле
дна низ прозорот, но што ќе види, во дворот неколку катабинери и старешината/серже
нтот/. Набрзина се искачи горе во собата каде што спиеше Косте и го обавести за сл
учајот. Во кујната настана мешаница, сите помислија дека Косте е откријан и провален
Од како и Косте и виде неколкуте карабинери во неговиот двор и он се понесе со м
слата де ка е провален и ништо друго не му одтанува сем да брли бекоја бомба взр
ниф и да бега по реката. Но неговата присебност го отаргна од таја мисла, со намера
да причека, да коез некоја заблуда или некоја случајност... Карабинерите се прибли
жаја до вратата и силно зачука на неја. Мајкаму на Костета се озва и запраша кого
го барате. Веса, Веса-се зачу спротивен глас од карабинерите. Косте и останалите, ка
и самата Веса се успокоија донекаде. Веса и Косте почна да размислуваат како и кади
да се склонат. Но во колку и Веса не се појави, не настанат претреси. Во тоа вратата
е отвори мајкаму на Костета. Карабинерите едни влегоја во собата каде што спиеше
мајкаму а едни почна да се качуваат на скалите. Косте и Веса набрзина успеаја да е
екријат пушката и коланот со муниција. Веса се појави на вратата и и дочека караб
нерите на самата врата и застапа како вкочена. Карабинерите и ако беја дошле по н
не е познавајја. "Не таму него оваму-покажувајќи со рака-"му велеше Веса. Карабинер
те се упатија во друг правец, а за тоа време Косте незабележано успее да влезе во
собата на стрикому Цветко Кусаковски и однатре се заклучи, со оптрафена бомба и о
кочен пиштол. Од како дозна дека е истата Веса, и саопштија дека ќе притворат во
карабинерската станица. Во станот одночна претреси, но ништо сумливо не најдоја. Се
женот се доближа до вратата во собата каде што беше Косте сметен, но пошто беше
заклучена, неможеше да влезе. Отвори оваму-нарети старешината на карабинерите. Нема
клуч одговори Веса, таа не е наша соба... Карабинерите се повлекоја да е сптоведат
Костевинот
Веса, а старешината остана да и разгледува документите од татковини кој живее во С
/Америка/. Пере е добар човек, а Косте бандит-најутено и гневно се закануваше сер
нтот на Костета и Веса. Веса беше притворена како соработник на НОП. и отерана со
уште една држжена за Корча.

После неколку дена со Костета се сретнавме во една колиба над нашето село и ми го раскажуваше немиот случај што му се деси кога е хапсеја снаму Веса. Така заедно со Костета наставивме од колиба до колиба и од плевна до плевна да се кријаме, очекувајќи зрска со Живка Стефановски и Лазета Парговски. Еден ден со Костета се договоривме да појдеме во с. Рајца кај вујкому и таму да се склониме. Во една утрина се доближавме до плевната и незапазени влеговме внатре. Во раните утрински часови во плевната влезе братучедаму Евда со намера да земе сено за воловите. Отварањето на вратата ни разбуди. Косте полека се доближа до вратата и со тивки глас сакаше да се јави на братучедаму. Одн како ни примети братучедаму, изненада списка и силно е тресна вратата и во дворот падна воја толку многу беше исплашена. Кога видео ја што стана со девојката, се насобра скоро сите комшии, е поливаја со вода и слично. Од како се прибра себеси, на татка и го раскажа случајот, дека во плевната е Косте со уште некој друг. Случајот со Костета го посматравме од плевна и во секој момент очекувавме да влезе вујкото Ристо. Од како влезе Ристо кај нас во плевната, така љут и со големо сожаление, ни се обрати со зборови кој и ние и почувствувавме од немиот случај со ќеркаму Евда. Но што можиме, и ние не сакавме да дојди до тоа. Косте беше толку многу чувствителен, беше во стање одма да е напуштиме плевната, на беше веќе ден и немаше каде да одиме, скоро сите селани ни познаваја....

Од како е напуштивме плевната, во првите мутри се најдовме над нашето село со намера да сретниме некој познат дрвар за да се снабдиме со храна и покрив. Така скриени во една капина, од далеку ги препознавме гласовите на нашите браќа/Ристо и Никола/кој одеја по дрва во планина. Косте им се јави и им каза за нашата намера. Дека дента сакаме да преседиме во еден трап и им го зеде скоро сето јадење што го понесоја со себе за тој ден. Денот во тие утрински студени магли едва се пробиваше, а зад нас и остававме изникнатите замарзнати жита прекриени со слана. Се доближавме до глобокиот трап каде и порано имавме преседено со неколку другари Илија Спировски и др. и некако со својот војнички нож под еден шип направивме испан во самиот брег со намера да преседиме ~~квита~~ некој ден. Во трапот почна да студит и дуваше силен ветер. Запаливме оган но едва можевме да се загрееме. Тој ден поминавме. Но другиот ден за нас беше потешок и почна да врне дожд проследен со снег. Огнот не изгасна. Со ножот во брегот на трапот начинивме поголема дупка со намера да не не врне, но и после тоа небевне заштитени. Дождот си барнеше на нас. Немаше каде....

Повторно насобравне некој гранки и запаливие оган но гдѝа го одржававне. Од силниот ветер чаод не можеше да излегува на поваршина, но се вартеше во самиот дол, а од време на време по еден од нас излегувајќи на едно породно место од каде осматрамне. Расмислувавне за нашата положба во која западнаве и за нашиот опстанок, пошзимата беше на прагот.

Тука во транот каде се случи комилниот настан со Костета Кусаковски.

Седевне двајцата поред огнот, Косте окренат нагоре а јас надолу. Нае

днош на неколку метра приметив како човека силуста го премина транот пробивајќи се низ зачадениот трап. Ништо не ме збуни нити пак Косте примети. Причекав да вида кој може да биде. Од како го забележав Трајко Казановски, долгогодишен преседател на општина и агент како за сџара Југославија, така и на италијанско-албанските окупатори, набрзина е грабнав пушката која беше испраена поред мене и со неколку чекори се најдов пред самиот шпион испреен како сранило над мене. Беше крупен и висок човек. Косте кој го посматраше случајот со мене, беше узнемирен со мислите што може да биди. Но од како се најдов на неколку чекори од Трајка кој се уперено ловачка пушка идеше према нас, со јак извик, понувајќи го неколку пати со стој, сто и рацете горе, Трајко застана, ги дигна рацете горе. Косте се старчна со нагантот на готове и од бочната страна се доближа, му ја зеде ловачката пушка, на брзина го претресе да не имат ништо или кое друго орудие. Од како разоружавне Трајка, со ременот од негова ловачка пушка му ги варзавне рацете, а ловачката пушка е оставивне на неколку метра од нас. Од како се уверивне дека е сам и дека случајно наиде во транот по лов и ние се усконивне и одлучна саслушување. Косте го саслушуваше а јас од страна со уперена пушка назов. Трајко не знаел за нас дека сме во транот, но минувајќи го од една на друга страна, приметил густ чад и си помислил кој може да биди во тој длабок дол, тоа му било сумлив и затоа со уперена пушка идел. Во самото саслушување Косте одвреме на време му се нафарлуваше за да признае кој се останалите шпиони и негови соработници. Трајко не мислеше дека сме ние сами приликом фаџавњето и од срам, признаваше за поедини шпиони и како мало дете рече солзи. "Добре, каков си ти јунак што на секаде се фалеше дека ќе ми фатиш, а сега плачиш..." - му зборуваше Косте. Косте во ова беше многу брз и толку сигурен, дека Тале е наша жртва. Почнав не со шепот да се договораме што да правиме со него. Но Косте толку беше упорен сакаше да нешто дознае од него. Јас настојавав да го одма ликвидираме и повлечим

на горната страна од трапот. Но Косте настојаваше дека е рано, квечерината тоа да го ликвидираме. Несоразум меѓу нас двата, Трајко ни молеше и плачеше, пошто и сам по-
почувствуваше дека се договараме околу стрелање. Косте ме убедувааше дека во нашата
непосредна близина има италијански војници кој збираја камења и се укрепувааја во
местото "Горица" и секаков истрел ќе даде сумња за да дојдат италијанските војници
во трапот. Го тешевне дека ќе го ослободиме квечерината, но Трајко беше свесен за
сето она што го правеше према населението и шпионската улога кој ја играше. Од вре-
ме на време, час Косте, час јас се искачувавне на една висина за осматрање. Небевне
сигурни ни на Трајковите зборови дека е сам и никој не ни знет дека сме тука, а и
од друга страна да го посматраме движењето на италијанските војници. Со Трајковото
фаќање на огнот и заборавивне, како и на самиот студ. Трајко од студ и страф целиот
се тресеше и ни молеше да му го наметнине краткиот капут. Тој негов захтев беше не-
полнат, па наша непредвидена граматна грешка. Во еден момент како да ни се учини и

што сумливо во близината на долот и Косте ми нареди да појдам и да се искачам на
една висина од каде можам да осотрам што стануват во нашата близина. Го послушав
се искачив на едно погодно место каде и предхоно на изменично осматравне со Кост-
та. Но ништо сумливо не забележав осим на поголема далечина едно стадо овци и ита-
јански војници кој збираја камења и сијно галамеја и и вика по мазгите. Со себе
имаав само една бомба и војничкиот нож, док пушката и нагантиот беја кај Костета.

Во тој момент, кога осматрав и размислував очекувајќи неприја-
од надвор, јак истрел се пренесе по долот кој силно одекна. Силно бев возбуден од
истрелот и со сата сила се спуштив по стармината во долот за да видам што стану-
Но што можев да видам, тоа беше срашна слика за која ни јас нити Косте можеше да
сагледа. Косте беше се подигнал на нозе борејќи се за да го одарат равнотезието и
целиот облеен во карв. Трајко го вероватно искористи моето осуство и Костевата не-
претност, ги има ослободено рацете и на некој начин се има доближано до Костета, и
таков момент кога Косте е бил на непосредна близина и со силен удар го имат обор-
но на земја и во дофат ја имат грабнато ловачката пушка која беше неиспразната и
слонета на брегот од трапот и од непосредна близина го рани во устата. Кога го ви-
Костета облеен во карф ~~нижаниот~~ а Трајко како бега по долот низ виугасти
трап, е дофатив пушката која беше на неколку метра фрлена од Костета, вероватно ко-
га се имат двајцата борено и се старчаа во правецот каде што бегаше и со не-
истрели по него не него погоди ни еден. Така низ долот ни изчезна убицеот

од како се поново вратив кај Костета, целиот возбуди од настанот, Косте кој стоеше на нозе ми расправаше нешто околу случајот на ниту не го разбирав, пошто тешко зборував. Беше ранет во устата и скоро јазикот скинат. Ниту друго не ни остануваше осим да ги приберам стварите што ги имавме, усповојам Костета од возбудата и што п далеку да се одалечиме, пошто бевне свесна по случајот да имат потера и блокада на тој крај. Го зедев да го носам Костета и на сила му префрлив левата рака преку мојот врат со намера да се одалечиме, но Косте не сакаше да се помери. Повторно го подигнав и на сила понесов неколку метра, каде ми се обвисна и падна. Го оставив да лежи на местото, а јас и зедев некој сувици ствари и гунчето кое преди неколку дена го имавме земено од кај моите домашни со намера да и скријам. Од како и скрив во едно мало долче, повторно се вратив кај Костета и во една рака е носев пушката, а с десната го претарнав преку половина и понеко ~~и~~ неговата рака е префарлив преку мојот врат и со сета сила се упатив во правец на една поблага стрмина. Со голема мака се искачив носејќи го Костета на површина од трапот и по едно помало долче ~~и~~ продолживме со намера за што подалеку да се одалечиме. Во еден момент Косте повторно ми се струпולי на земја. Го дигав ~~и~~ и тешко дека не многу лошо удрен и дека се излечи, само да се подалеку одалечиме од тука. Но Косте чувствуваше големи болчки и не сакаше да се помери, тука сакаше да заварши со сето она што се случи, ~~и~~ не сакаше да повисо да живее, животот му беше непотребен. Бегај ти-ми покажуваше со рака, за да го оставам сам. Но никако не можев да се одвојам од него. Сите мој напор останува попусти. Во подолго време убедување ирка не е многу удрен, повторно се дигнав, но пак се струпולי на земјата. Времето одмануваше и во секој момент можеше да пристигни потера. Косте беше решен да остане на местото. Како со последни сили и напор прошепоти низ уста молејќи ме со солзите на очи да го доотенам за да несе ~~и~~ чи. Ме молеше за она што никако не можев да си дозволам према Костета кој толку многу го сакав и ценив како другар и комунист. Од како го за последно дигнав и неколку метра понесов, нечувствувајќи дека Косте не се реши и на ~~излезите~~ најлошото, како во миг со последни сили го извади својот натапт и се вден истрел во стомакот повторно самиот се облее со својата крв. Повторно се струпולי на земја. Кога го видов овај последен ужас, ни самиот не бев при себе и самиот не знам што мислев во тој момент. Косте се претураше и во клонче збираше мавтајки со рака за да бегам и да го оставам на мир. Но никако не можев да се одвојам од него, која и чувствував неговите маки, така лежејќи и јас поред него, размислував заштити мене и на мене живо-

Никако не можев да се одвојам и него го оставам, кога го посматрам како и преврту-
ваше очите. Сакав и јас да го сторам она што Косте во последно го направи, да го
закам неговиот наганти и сам се застрелам и никако сам да го оставам. Но во после-
ден момент Косте ме отаргна од тие згробни мисли, кога се преварти и со рака и по-
следен шепот ми покажуваше да бегам, да се барем јас спасам, сведок да бидам за т-
трагичниот настан и за одмазда. "Ах тој шпион, предавник" - му беја зборовите на не-
колку пати што едва можев да ги чујам и разберам процедени од Костета. За послед-
пат со солзите на очи, легнав врз него, за последна прочта, ~~и~~ по прегарнав. Му го
ги откачи бомбите од појас и другите лични ствари, го зеде и нагантиот и со сво-
ето палто го покрив кој стоеше со вкочени очи, со голема тага и гнев, оставајќи го
својот другар облеен во варв, но друг излез и немаше. Она што го направи Косте во
последниот миг и сам се застрела, беше крај на секаква надеж за неговиот живот и
неото настојување за да го што подалеку однесам со намера да се излечи. Од како
се средив и решив да се одалечам од настанот облеен целиот со Костевата крв се
упатив во правец, ~~напротив~~ супротен на оној кога влеговне во трапот.

Од како се освестил Косте, се упатил кон селото вероватно со на-
мера да умри во своето родно село, а не во трапот каде се случи трагедијата, про-
колувајќи ме и мене што не го додотнав и нагантиот што му го зеде. Н^е пред да
стигнати до селото беше фатен од карабинерите и спроведен во полициската станица.
Гласот за Костевото фаѓање брзо се пренесе низ цело село и болно одекна, кај сит-
другари. Неколку карабинери го просеја низ село. По улицата по која го просеја Кос-
тета ~~излезе~~ голем број народ со насолзани очи го посматра како го спроведу-
ваја карабинерите. Но Косте и аго беше толку изцарпен од болите што ги ~~исчувству~~
автајќи глава
ане од раните, со гордо одеше ~~низ~~ по улицата и со стиснати и дигнати тупаници, ~~и~~
ко да сакаше да ги одпоздравува суселаните и на другарите со кој соработува-
му изразуваше уверение, да не се плашат, борбата захтева и жртви, а во едно и ~~и~~
ги повикуваше на одмазда. Одвреме навреме со последни сили ќе и одфарлеше од се
карабинерије нафарлајќи се на неговиот убиец Трајко кој одеше пред него во прат
на карабинерите.

Во карабинерската станица Косте беше страшно мачен и маторети-
ран, како од самите карабинери, повеќе од поедини соработници на окупаторот. Поре-
Трајка-убиецот на Костета, присуствоваја на сослушањето и Тефик, тогашен председа-
тел на албанската комуна, спанијата Забо, Касамичин и др. големо албански ~~и~~

Карабинерите во исто време ги притвори неколку селани, комунисти и соработници на НОП. Како што се Лазе Парговски, Алексо Пржевски, Лазе Дојчиновски и др. и подвргнаа ги на саслушување и притисок за да се разбијат НОП. и со тоа парализираат покретот. Настана сведочење очи со очи со Костета и присатните селани. "Кажи Косте кој те испрати во партизани, кој те ранеше и чуваше досег. Каде се останалите, Јордан, Крум, Пинајдерите, Свештарот и останали?" Но Косте беше нем. Одвреме навреме само ќе ги погледнеше така душмански што ќе се нафрлеја поединци врз Костета со клоци да го мачат. "Овие ли се што те пратија во шума, што ги ранеја и чуваја" - покажувајќи на присатните притворени Костеви соработници и помагачи на покретот. "Не, мачтајќи со парети Косте и со благ израз на лицето ќе ги погледнеше другарите, пошто немаше да говори. Кога ќе добијаша негативен одговор од Костета, ќе се нафрлеја на присатните селани, со погардни зборови и заканување, да признаат дека имале врски со Костета. Во собата во која беше затворен Косте и останалите владеев страшен притисок и од Костевото држање зависеше судбината на присатните. "Кажи Косте, само ти кажи кој те ранеја и чуваја, за тебе ништо нема, ќе те однесиме во Корча на лечење - го тешеја Костета како да добијат било какво признание". Но Косте беше само нем за окупаторот и неговите помагачи. Му поднесоја хартија и молив за да писмено одговарат пошто не можеше да зборуваат. Ѓе земено хартијата и моливот и далеку од сета сила ќе ги брлеше на другиот крај од собата. Гневот ги и презирот на поединци слуги на окупаторот стануваа пострашен и се заваршуваше со клоци по Костето тело. Но одвреме навреме Косте со поглед ги уверуваше присатните селани, дека е решен да умри за делото по кое тргнал, но никогаш нема да издајт. Таквиот Косте поглед ги храбреше другарите.

Маките беја страшни на Костета и од силни болки со здобиените рани во устата и стомакот, чувствуваа голема жед. Одвреме навреме ќе побараа да, ќе побараа мајкаму и брати, како да со тоа сакаше да се прости се нив. Мајкаму никако не допре до него, карабинерите не и дозволија да се пуштат. А брати исто успе и влезе кај Костета со чаша млеко и со сила му го тури во устата. Но со тоа жедта побеше намалена и угаснета. Некој од присатните го советуваја Ристо да донеси вода или чај. Подобро е да умри од колку да се мачи со смртта и пред очи да ги гледат предавниците кој одвреме навреме се нафрлуваат над него со клоци и погардни зборови и застарување над присатните. Му сугестираа да вода не млеко, пошто маките беја страшни за сите присатни, кога Косте во клоците во

беше свиткан во еден џош од собата. Од сето настојување и убедување да од Костета извлечат било какво признание, остана попусто. Вториот ден поново одпочна со са-слушување и ~~вохијички~~ како на Костета така и на притворените Костеви друга. Но како и предходниот ден, Косте беше нем и несакаше да одговара, и поред поновните обеавања дека ќе го пратат за Корча на лечење.

Во карабинерската станица /квестура/ поред карабинерите и неколку други офицери кој дојдова од Корча и Царев Двор, присуствуваја, Крајко Казановски, Миле Берибак, Зало Касамичин и други кој решава за Костета. Ниту друго ниту прес-тануваше сеп да го застрелат Костета. За таквата одлука дека Косте ќе биде стрел можеше да се почувствува која во собата каде Косте беше затворен, ги преместија си-те присатни Костеви другари, а по извесно време внарте влезе селскиот свештеник. Ни свештеникот не можеше да се воздари од ужасот кога го погледна Костета како лежи во еден џош целиот облеен во карв вој едва можеше да се помери кога го дог-леда својот суселанин поп, како поранешни добри пријатели. По обичиовените закони на окупаторот, поради донесената пресута за Костевото стрелане, требеше да се из-поведа пред свештеникот. "Кажи Косте, што лошо си направил досега" - влассеа праша-то на свештеникот. Косте го поштоваше попот, со последни сили е зеде принесената хартија и молив кој едва го даржеше моливот, почна да пишува. Но во моментот влезе некој од офицерите и Косте престанал да пишува. Поново се обрати попот со зборови-те. "Наниш Косте во колку имаш нешто". Со благиот поглед и почитување кон попот, Косте пишуваше нешто несредено, кое едва можеше да се прочита. "Ниту лошо досега према никој не сум направил, сеп што си дозволив самијот јас да бидам овдека за-творен и одржавен" - можеја да бидат мислите на Костета. Од како си замина попот повторно беше саслушаван од поедини окупаторски слуги и изнудуван за било какво сдавање на партиската организација и поединци со кој работаше он. Како последни изнудени зборови на окупаторот беја што од Костета можеја да и прочитат написани на хартија. "Јас сум комунист, сам отидов во партизани, ни има многу, народот е со нас и он ни храни и чува". Пеново сведочење со останалите притворени селани. Но и последните сили го издава Костета, кој одвреме навреме ќе клонеше и удрише глава-та во ѕидот.

Окупаторот во својата одлука имаше решено, Костета јавно пред цело село да го застрела и куќата наша е запали и со тоа дакаше да го заплаши насе-лението. Док траеја последните окупаторски настојувања да изнудат било какво призна-

